

REFLEKSI ALOGLOTSKOG DIFTONGA AU
U HRVATSKO-SRPSKOM JEZIKU

Kao što je poznato, tautosilabični indoevropski diftonzi u praslavenskom, pa dosljedno i u svim slavenskim jezicima su se monoftongizirali: kratki $e_i > i$; $a_i, o_i > \acute{e}, i$; $e_u, o_u, a_u > u$; dugi $\bar{e}_i > i$; $\bar{a}_i \bar{o}_i > e$; $\bar{e}_u > i\bar{u}$; $\bar{a}_u, \bar{o}_u > u$.¹ Prema tome u času kada su Hrvati i drugi Slaveni dolazili na Balkan, oni nisu imali diftonga, te je zanimljivo znati kako su asimilirali diftonge koje su nalazili u aloglotskim riječima i onomasticima koje su sreli ovdje na Balkanu, u smislu teorije o supstituciji. Zadatak ovog članka je da prikaže razvoj jednog od diftonga koje su Slaveni zatekli na Balkanu. To je diftong AU. No prije nego prijedem na prikaz ovog razvoja odnosno na nabranje primjera u kojima se vidi kako se ovaj diftong razvio u hrvatskosrpskom jeziku, želio bih prikazati historijat mog prikazivanja ovog razvoja.

Negdje oko 1944. godine počeo sam se baviti etimologijom toponima *Dubrovnik* polazeći od pretpostavke da se u ovom toponimu ne mora nužno nalaziti slavenski apelativ *dubrava* nego da bi i tu, kao što se dogodilo kod mnogih naših toponima, mogao biti u osnovi ostatak predslavenskog toponima, u našem slučaju toponima *Epidaurum*. Kada sam svoju misao oko 1951. godine iznio dru Petru Skoku, koji je, kao što je poznato, čvrsto stajao na slavenskom etimonu ovog toponima, on se nije složio s mojom pretpostavkom i nedugo zatim je objavio svoj članak pod naslovom *La diphtongue latine AU dans les langues balkaniques* u kojem je pronašao samo reflekske AV, OV i AU za ovaj diftong u hrvatskosrpskom jeziku.² Dosljedno tome, nisu pronađeni refleksu OB, AB, OP i slično koji bi mogli iole opravdavati moju pretpostavku o etimologiji *Dubrovnik* < *Epidaurum*. Dok sam ja u međuvremenu spremao materijale za odulju radnju o toponimu *Dubrovnik*, želeći svesti neke dosada-

¹ Usp. M. Moguš, *Formiranje hrvatskosrpskog vokalizma*, Radovi Zavoda za slavensku filologiju 9, 29-36 i tamo navedenu literaturu. Osim toga usp. J. J. Mikkola, *Urslavische Grammatik* I(1913), 53-62.

² Objavljeno u *Mélanges M. Roques* III(1952), 241-249.

šnje denominacije ovog grada na zajednički korijen (*Epidaurum* = *Dubrovnik*, *Lausa* = *Rausa*),³ dr Žarko Muljačić je došao na sličnu misao kao što je bila i moja što se tiče etimona ovoga grada te je godine 1961. prilikom Sedmog međunarodnog kongresa onomastičkih znanosti u Firenci objavio svoju etimologiju toponima *Dubrovnik* izvodeći ga od složenice *Castellu de Epidauronovo*.⁴ Zatim se na Skokov članak osvrnuo Ivan Popović u Zborniku u čast Ettore Lo Gatta i Giovanni Mavera godine 1962. iznoseći svoje mišljenje da *AU* nigdje u hrvatskosrpskim posuđenicama nije sačuvano kao *AU* (tipovi *nauklijer*).⁵ Mislim da je Skok ovdje krivo shvaćen: samo po sebi je razumljivo da *nauklijer* nije kompletno sačuvao *AU* nego da je drugi dio diftonga dosta konzonantiziran, slično ili barem jednako kao što je npr. u riječi *pauk* gdje je *AU* u ovakvom liku živio barem od vremena denazalizacije slavenskih nazala, tj. od 9–10. stoljeća,⁶ tamo gdje nije diftong likvidiran prijelaznim konzonomom *v* kao npr. u kajkavskom *pavuk*, *pavučina*. Iza Popovića sam upozorio na refleks *OBR* od *AU(r)* pišući o toponimu *Stobreč* < *Laurentius* i istaknuvši refleks *OBR* u obrata, *obratava* < *aurata* (riba).⁷ Tom sam prilikom obećao da ću o tom refleksu i posebno pisati, što ovime ispunjavam.

U ovom članku kanim iznijeti sve primjere koje sam dosada skupio u kojima se nalazi refleks aloglotskog diftonga *AU*. Primjeri koje donosim, dolaze u apelativima, toponimima i antroponimima. Posebno naglašujem da je ovakav sintetski prikaz jednog refleksa aloglotskog glasa vrlo koristan jer nam pruža veliku pomoć u radu na etimologijama. Često se namjerimo u radu na neku riječ ili neki onomastik s kojim «ne znamo što da započnemo». Poznavanje svih kombinacija koje može dati neki aloglotski fozem uputit će nas i usmjeriti prema ispravnoj etimologiji. Iz našeg će se razlaganja vidjeti da su refleksi aloglotskog diftonga *AU* kod nas brojniji nego što se na prvi pogled čini i može pomisliti. U proučavanje sam unio dakako i one reflekske i one primjere koje su donijeli drugi autori. Tu donosim i primjere koji ne moraju biti sigurni kao refleksi za aloglotsko *AU*, već zbog toga da bi se našli na okupu i pomogli kod eventualnog daljeg proučavanja.

Reflekske aloglotskog *AU* u hrvatskosrpskom podijelio sam u tri skupine:⁸ I refleksi u apelativima, II refleksi u toponimima i III refleksi u antroponimima.

³ v. niže među primjerima toponim *Epidaurum*.

⁴ Usp. Ž. Muljačić, *Intorno al toponimo Dubrovnik, Ragusa di Dalmazia*, Riassunti VII Congresso internazionale di scienze onomastiche 1961, 119–121, te isti, *O imenu grada Dubrovnika*, Zadarska revija 11(1962), 147–154.

⁵ Usp. I. Popović, *Južnoslovenska supstitucija za latinsko AU*, Studi in onore di Ettore Lo Gatto e Giovanni Mavera, Roma, 1962, 559–562.

⁶ Usp. Putance, *Slovo* 13, 168, n. 118.

⁷ V. Putance, *Refleksi starodalmatoromanskog pridjeva SANCTUS u onomastici obalne Hrvatske*, *Slovo* 13, 137–176, n. 98.

⁸ Niže navodim sve reflekske što sam ih uspio skupiti. Literatura se navodi samo kod nekih od njih, zbog potrebe da se odredi gdje je dotični leksem zabilježen odnosno obradivan. Kratice su ovo: AR = *Akademijin rječnik*, RLIR = *Revue de linguistique romane*, SRAZ = *Studia romanica et anglica zagradiensia*, ZA = *Ziva*

I Refleksi u apelativima:

1. ALAUDA: *ladvica, lodola* (Hirtz, Fink).
2. AURATA (riba *Chrysophrys aurata*): *lovrata, ovrata, ovratnica, ovrat, obrata, obratava, obrvka, orat, orada*, (Fink, Hirtz, Vinja, Putanec).
3. AURECHINUS. Za tal.-mlet. *orechino* imamo u našim posuđenicama ove reflekse: *orečini, orečin, orekin, rečin, ručini, ročin* (citirano prema Skokovu *Etimološkom rječniku hrv. ili srp. jezika*, s. v. *orečini*), ali postoji u Potomju i oblik *brečin*. Skok misli da je *b* nejasno. Ako bismo pretpostavili da je ovaj predmet bio poznat već vrlo rano u srednjem vijeku, prije talijanske monoftongizacije $AU > O$, mogli bismo u *b* tražiti ostatak od *aurechinu* $> *obrekin >$, s unakrštenjem sa *orechino, brečin*.
4. BOLLAURUS: *blaur, blaor, blaorina, blavor, blavorak, babor, blavorina, blavoruša, bladur, blaborina, blahor, blavur, blor, bloruša, brabor, braborina, glavor, manjaur, manjur, maur, mramor, mravor, mrav, mulavar* (Hirtz, Fink).
5. CAUCA »tonzura«: *kauka, kaoka, kaokar, kavka, kaska, kavčenjak* (AR, Mažuranić, Šetka).
6. CAUDA: *kuda* (Vinja, SRAZ 7, 21).
7. KAUKALION (gr.) »Becher«: *kavkalb* (od 11. st., u ruskom crkvenoslavenskom, Vasmer).
8. CAUCELLUS. Skok⁹ je zbog rum. *chepcel* (u Banatu) mislio da je u *kovčeg* aloglotem *caucellus* koji bi bio latinizacija od gr. *KAUKALION* (v. ovdje 7), a *-eg* je tumačio unakrštenjem sa *prtljag* i *panjega*. Možda je ipak zbog *-čeg* (riječ se nalazi u ruskom, staroruskom, glagoljskim spomenicima [Euch., Sin. i Supr.], bugarskom i hrvatskosrpskom) istočnog porijekla (usp. Vasmer I, 586).
9. CENTAUREA »biljka *Erythea centaurium*«: *čantara* (Vinja, SRAZ 7, 21).
10. CLAUSTRUM: *klaustar, klaustro, klauštro* (AR), *klavstro* (Skok), *kolustar* (Vinja, SRAZ 7, 21).

antika, SEW = *Slavisches etymologisches Wörterbuch* (od Bernekera), Vasmer = M. Vasmer, *Russisches etymologisches Wörterbuch*, ZRPh = *Zeitschrift für romanische Philologie*, ZR = *Zadarska revija*, ZONF = *Zeitschrift für Ortsnamenforschung*. Kratice ostalih djela: Šulek = B. Šulek, *Jugoslavenski imenik bilja*, Zagreb, 1879; Hirtz = M. Hirtz, *Rječnik narodnih zoologičkih naziva* I-III; Fink = N. Fink, *Imenik znanstvenih naziva životinja*, Zagreb, 1954; Mažuranić = V. Mažuranić, *Prinosi za hrvatski pravno-povijesni rječnik*, Zagreb 1908, ss.; Šetka = J. Šetka, *Hrvatska kršćanska terminologija*, I-III; primjeri koji se odnose na starodalmatski i hrvatsku antroponimiju u Dalmaciji uzeti su iz K. Jireček, *Die Romanen in den Städten Dalmatiens während des Mittelalters*, I-III; potvrde iz klasičnog doba za toponime vidi u A. Mayer, *Die Sprache der alten Illyrier*, I-II, 1957.

⁹ Usp. Skok, *Mélanges M. Roques* III, 243, 247. Osim toga *Dacoromania* I, 248.

11. ENCAUSTUM: *ingvast, jingvastar, jingvostar, jingastar, ingvastar* (Skok, *ZRPh* 54, 433, *Mélanges M. Roques* III, 243), *ingvas* (Jurin, cf. *Rad* 303, 186).
12. ENGRAULIS: *granguliš* (Vinja, *ŽA* 1955. Isti, *RLIR* 21, nro 314).¹⁰
13. LAURA: *lavra* (stsrp., maloruski, ruski, *SEW* 695, Vasmer s. v.).
14. LAURUS: *javor, javorika, javornica, lavor, lavorika, laor, lorika, lovor, lovorika, lovarika, lovrika* (Šulek), *Labor* (toponim, Istra), *loborika, Lobor* (toponim u Hrv. Zagorju).
15. LAUTUM, LAUTARIUS: *lapt, laptar, lapat* »leut« (SEW, Vitezović, v. Matić, *Rad JAZU* 303, 33).
16. NAUCLERIUS: *naukir, naukijer* (Dubrovnik), *navker, navkler* (Domentijan), *nakir* (Skok; Vinja, *SRAZ* 23, 128), *nauklijer, navkir* (AR).
17. NAULUM: *navo* (gen. *navla*, Dubrovnik), *navližati* (Skok).
18. STAUROS: *stobor* (i u rus., bug.).
19. TAURUS: *tur* »taureau« (1520, u Dubrovniku, Vinja, *SRAZ* 7, 33), *toro* (Krk).

II Refleksi u toponimiji:

1. ARAUSIONA. Ovaj se toponim nalazio u rimsko doba u Dalmaciji iza Trogira i pred Skradinom. Pišu ga i: *Arauzona* (Ptol.), *Arausione*, *Aurasionne*, *Erausina*, *Arausion*, *Arausionium*, *Arausa* (potvrde vidi u Krahea i Mayera I, 55). Ovaj je toponim smještan na cesti Zadar–Solin i ubiciran na današnjim toponimima *Raslina* ili *Šibenik* ili *Bribir* (cf. Novak, *Nastavni vjesnik* 27, 1918, 84). Ako bismo htjeli u predloženim toponimima tražiti najvjerojatniji refleks klasičnog toponima, najviše dolazi u obzir *Raslina* (koja je samo formalno jednaka našem čehizmu *rastlina*, *rastlinstvo*, cf. Kožić, *Barbarizmi*, 1913, 99), danas toponim sjeverno od Prokljanskog zaljeva. Pretpostaviti moramo apokopu *a-*, te *AU* > *AL* kao u *Galzinja* od *Gaudentius*, s metatezom: *Arausione* (-siona) > **Rausona* > **Ralsin* > **Raslin* > *Raslina* (etimizacija, reetimizacija sa *rasti*).
2. AURANA: *Vrana, Vransko jezero* (Kukuljević, *Rad* 81 i 82 te Mažuranić 1600).
3. AURIOLA: *Orjule* (blizu Lošinja, Mayer I, 47).

¹⁰ Usp. V. Vinja, *Živa antika* 5(1955) 118–125. On izvodi ovu riječ od grčkoga ἔγγραυλις. Mislim da treba početi od *engraulis* > **graul* – > **gragul* – **grangul* –. Apokopiranje *en-* je razumljivo. Jedino je malo vjerojatno da je morfološki dio *-iš* sačuvan u *-iš*; možda je *-iš* zamjena za hrv. deminutivno *-ić*.

¹¹ I Skok u *Mélanges Roques* III, 242 veže *javor* uz *lovor* < *laurus*. Problem postoji u vezi s time što je slavensko značenje riječi *javor* »Platanus, Bergahorn« (koje se izvodi iz germanskoga *Ahorn*, v. Vasmer 3, 478–479) u našem *javor* vezano i uz značenje »laurus« i uz značenje »platanus orientalis«. Kako je *javor* »platanus« sveslavenska riječ, nije isključeno da je *javor* »laurus« u nas dobilo drugo značenje zbog unakrštenja s *lavor, lovor* »laurus«.

4. BAUSIONA. Samo jednom zabilježeno kod Ravenasa. Mjesto je ležalo između Trogira i Praetorium Caesaris gdje Tab. Peut. ima *Lorano*. Modestin je u *Narodna enciklopedija* 1, 562 poistovjetio *Bausiona* s *Bosiljina*. Pretpostaviti bi trebalo: *Bausiona* > **Bals(i)ona* ili **Bols(i)ona* > **Bosli(i)na* > *Bosiljina* (neka reetimizacija s *bosiljak* i sl.). Literatura i Mayer 1, 55, 82–83.
5. EPIDAURUM. Ostale potvrde: *Epidauros* (Ptol.), *Epidauro*, *Epिताuro*, *Epitaurum*, *Epitauron*, *Pitaura* (Konst. Porphy.), *stari grad Epitaurb* (1253, cf. *Codex diplomaticus* 4, 534), v. Mayer 1, 138. Ovaj je grad bio na mjestu današnjeg Cavtata i nazivao se i *Stari Dubrovnik*: 1280, ja *Stipan od Staroga Dubrovnika, biskup modruški* (v. *Acta croatica* 74), a to je dalo oblik i u tal. *Ragusa Vecchia*. Prema novim istraživanjima i na mjestu današnjeg Dubrovnika postojalo je predslavensko naselje, tj. naselje koje je postojalo prije nego su se Epidaurijci sa Cavtata preselili u Dubrovnik. Evidentno je da se i to naselje nekako zvalo, a najvjerojatnije je da se taj naziv sačuvao u jednoj od današnjih denominacija ovoga grada. Po mome mišljenju zvalo se ovo naselje *Lausa*, toponim koji je najvjerojatnije identičan u osnovi s *lau* »pećina« i predindoevropskog je porijekla (usp. *Lavs*a kod Zadra < *lausa* »kamena ploča« i u Švicarskoj *Lausanne*, v. niže *Lausa*). U postojanje ovoga naziva ne možemo sumnjati. Spominje ga Milecijeva kronika (11. st.) u obliku *Labusa* i Pop Dukljanin u obliku *Lausium*. I jedan i drugi oblik (*Lausa* i *Lausium*), kao što ćemo niže vidjeti, imaju svoje opravdanje. Pod utjecajem nekog jezika (grčkog?) ili, vjerojatnije, zbog disimilacije iz skupa sa članom (*LA LAUSA*) došlo je do oblika *Rausa* (za skup sa članom usp. *Vis* od *Issa* prema tal. *Lissa* i gr. *Lysia*). Tu etimologiju postavlja već Pop Dukljanin: *unde eo civitas Lausium vocata quae postea r pro l posita Ragusium appellata est*. Oblik *Ragusa* nastao je neslavenskim zatrpavanjem diftonga: usp. starotal. *rauseo* i *raguseo*, usp. i riječ *recegudine* (govori se na Puntu, Krk) f. pl. »stari papiri, stare karte, potvrde« koja je nastala od mlet. *receuda* a odgovara joj tal. *ricevuta*. Oblik *Ragusium* je bio starodalmatski (romanski) i očuvan je u liku *Ragusi* gdje je *-ium* dalo *-i* u nominativu kao *Sergius* > *Sersi*, *Vlasius* > *Vlasi* te *commerciarius* > *cumerzari*, dok je oblik *Rausa* bio običniji u Grka (usp. *Rausē* u Konstantina Porfirogeneta, 10. str.). Dakle, Slaveni su zatekli prvi naziv za ovaj grad kod starinaca današnjeg Dubrovnika. Ali je ovaj grad dobio zbog preseljenja Epidaurijaca i još jedno ime, a to je *Epidaurum* koje se čuva jedino u toponimu *Dubrovnik*. Evo kako ja zamišljam kako je do toga došlo. Slaveni su već prije imena *Cavtat* < *civitate* imali za stari *Epidaurum* naziv **Daur(u)* > **Dobr.* (usp. tur. *Dobra Venedik* za današnji *Dubrovnik*), s apokopom *epi-* kao u *Antibar* > *Bar* i s dodatkom *-ovnik* u vezi s pučkom etimologijom koja je dovela ovo ime u vezu s *dubravom/dubrovom* < *dqbra-*

va-dobrova. Normalno je da je tako nazvano odmah i naselje kuda su preselili Epidaurijci koji su sa sobom ponijeli sve attribute svoga starog naselja, među ostalima i biskupiju. Stoga su i nastali u ustima Slavena toponimi *Stari Dubrovnik* (v. gore) i (novi) *Dubrovnik* kao što je postojao još 1465. za grad *Hvar* latinski naziv *Civitas nova* za razliku od *Civitas vecchia* (cf. *Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium* 22, 182). Oblik *Dubrovnik* je mogao nastati direktno od (*epi*)*Daurum* s naslonom na ktetike tipa *Hercegovac* prema *Hercegovina* možda preko **Dobrovci* (usp. za ženu *Dubrovka*; zbog etnika *Dubrovčanin* i Skok postulira **Dubrovci*) i na naše apelative *dubrava*, *-ova* (usp. Bezlaj, *Slovenska vodna imena* 1, 140-141, 142), i bez veze s latinskim pridjevom *novus* (kako postulira Muljačić). Literatura: Ž. Muljačić, *Zadarska revija* 11 (1962), 147-154 (i tamo navedena starija literatura); osim toga: Budimir u *Glasniku Istoriskog društva u Novom Sadu* 4, 187-193, zatim u *Glas SAN* 2, 352, pa *Zbornik Fil. fak. u Beogradu* 3, 1955, 269-289 i *Vjesnik za arheologiju dalmatinsku* 52 (1951); osim toga usp. članke Alessija u *Zborniku u čast A. Belića* 61-71 i Migliorinija u *Zborniku Rešetara* 1931.

6. LAUCELLAE: *Lovćen* (Skok).¹²
7. LAURETUM: *Lovret u Splitu* (Skok, *AHID* 1, 27).
8. LAURIANA: *Lovran* (u Istri, Mayer 1, 206).
9. LAUSA: *Lavsja* (otok kod Zadra, Skok, *NVj* 22, 443).¹³
10. LAUSABA/LEUSABA. Kod Ravennasa *Lausaba*, a It. Ant. i Tab. Pent. *Leusaba*. Danas *Lašva* (u Bosni). Treba pretpostaviti **lavšava* > **lašava* > *Lašva* (ispadanje intertonike). Cf. Skok, *Mélanges Roques III*, 242 i Mayer 1, 208.
11. PAULI: *Povlje* (na Braču), cf. Ostojić, *Benediktinska opatija u Povljima na otoku Braču*, 1934, 34, pa Skok, *Slavenstvo* 173 te *Južnoslovenski filolog* 6, 74. Najstarija potvrda sa *po- Povlje* iz 1184.
12. SAUROS (gr.) »gušter«: *Savar* (gen. *Savra*) »selo na Velom otoku kod Zadra«, *Sovra* i *Sobra*, naziv uvale na Mljetu (Skok, *Slavenstvo* 114, 215).
13. TAURISION/TAURESION (Prokopije): *Taor*, kod Skoplja (danas), cf. Mayer 1, 332, zatim Skok, *ZONF* 7, 40.
14. TAURIS: već kod Tab. Pent. *Tavris*, otok između Korčule i Hvara, danas zvan *Šćedro*, tal. *Torcola* < *TAURICULA*, s akcentom na *AU*, ne na *I*, jer inače ne bi *i* bio sinkopiran. Cf. Mayer 1, 331.

¹² Usp. Skok, *ZONF* 4, 213, zatim *Slavia* 10, 449-56 te *Južnoslovenski filolog* 6, 80, paragraf 48.

¹³ Za predindoevropske riječi *laura*, *lausa*, *lausiae* v. Aehischer, *Revue historique suisse* 11, 265-96, zatim Jokl, *Revue internationale des études balkaniques* 1, 58 i Jud, *Romania* 52, 328.

III Refleksi u antroponimima:

1. AUGUSTUS (mjesec i ime): *August, Avgust* (AR).
2. AUGUSTINUS: *Augustin, Avgustin* (AR).
3. BAUSELLA: pisano i *Bauxella, Baugelle, Bauchella*; slavenski refleksi ovog dubrovačkog plemićkog imena: *Bavželić, Baoželić, Bavčilić* (1293–1442), cf. Jireček, *Romanen* 3, 6.
4. GAUDENTIUS: *Gavdencij* (Kavanjin, AR), hipokoristik *Gavdo* (Parčić, AR).
5. GAUDIUS: starodalmatsko ime pisano *Gauzulus, Gauçolus, Gaujiolus, Gauçellus, Gauzigna, Gausinna, Gauço, Gauze, Gausius, Galdius, Galçellus, Galzana*. U Rabu patricijska obitelj u 13.–14. st. *Galzigna*. Oblici s *AU > AL* javljaju se u Kotoru *Galcellus* (15. st.), *Galzane* (Zadar, 1190), *Calcina/Galcina* (Krk, 1198). U slavenskim spomenicima u Dubrovniku *Gavže, Gaože, Gauže* (cf. Jireček, *Romanen* 2, 37–38; AR 3, 116), pa *Gauzinja, Gauzegna, Galzigna* (Mlečani), *Gozinić, Gožinić* (Hrvati), cf. Skok, *Slavenstvo* 56.
6. LAURENTIUS. Starodalmatski deminutivi i hipokoristici: *Laurus, Lauro, Laure, Lore* (Kotor, 1330). Slavizirano: *Lauriča, Lauriče* (Kotor, 14. st.). Također: *Lovrehna* (13.–14. st., Zadar). Ovdje vjerojatno sa *a > e* i *Lebro*, te *Labro* (1333, Dubrovnik), pa *Lebrović, trgovci* u Dubrovniku 14.–15. st., cf. Jireček, *Romanen* 2, 42 te 3, 35. Ovdje i *Lavrentije* (stsrp.), *Lovro, Lovrić*, i sl., pa *Stobreč, Sutlovreč, Sveti Lovreč*, te *Lobro* (Muljačić, *ZR* 11, 153, n. 19).
7. MAUROCENUS: *Mavrižin* (1250, Dubrovnik, za dužda, cf. *Monumenta serbica* 54).
8. MAUROVLACHUS: *Morovlah* (AR), tal. *Morlacco*.
9. MAURUS. Starodalmatski oblici: *Maurus, Mauro, Moro, Morus, Maurellus, Maurettus, Murettus*, slavenski *Mauressa, Mauressia, Moroxa*, pa *Mavr, Mavar, Mavro, Mavreša, Movrešić* (Dubrovnik, 1253), *Morović* (trgovci u Dubrovniku, 1370–1440), *Mavrić*, cf. Jireček 2, 46–47 te 3, 44. Ovamo i toponim *Mavrovica* (luka na Sestrinju), cf. Skok, *Slavenstvo* 101–102.
10. PAULUS: *Pavao* (gen. *Pavla*), *Pavlić* (prezime), usp. toponim *Povlje* (posesivni pridjev).

Prema tome, na osnovi gornjih potvrda, možemo tvrditi da aloglot-sko *AU* u hrvatskosrpskom jeziku pokazuje u svemu ove reflekse (unio sam i tri refleksa koja su plauzibilna premda za njih nemam potvrda):

- A) *AU blaur, kauka, klaustar, klaustro, klauštro, naukir, naukiyer, naukliyer, August, Augustin, Gauže, Laurica, Maureša*
- 1) *AU > A čantara, jingastar, nakir*
 - 2) *AU > AGU Ragusa, Ragusi, granguliš*

- B) *AO blaor, blaorina, kaoka, laor, Taor, Baoželić, Gaože*
- 1) *AO > O blor, lorika, Gozinić, Gožinić*
 - 2) *AO > AVO blavor, blavorak, blavorina, blavoruša, glavor, mra-
vor, javor, javorika, javorina, lavor, lavorika*
 - 3) *AO > AVO > OVO lovor, lovorika*
 - 4) *AO > AVO > OVO > OBO loborika (AR), Lobor (AR)*
 - 5) *AO > AVO > OVO > AVO lovarika*
 - 6) *AO > AVO > ABO blabor, blaborina, braborina, brabor, Labor*
 - 7) *AO > AHO blahor*
 - 8) *AO > AVO > AVU blavur*
- C) *AV ladvica (preko *lavdica), kavka, kavkalk (rus.), kavčenjak, la-
vra (rus.), klavstro, navker, navkler, navo (gen. navla), navližati,
Lavsá, Lašva (od *Lavša), Savar (gen. Savra), Avgustin, Bavželić,
Bavčilić, Gavidencij, Gavdo, Gavže, Lavrentije, Mavrižin, Mavr,
Mavar (gen. Mavra), Mavreša, Mavrovica, Mavrić, Pavao (gen.
Pavla, Pavl(ov)ić (prez.))*
- 1) *AV > V Vrana*
 - 2) *AV > VA ingvast, ingvatar, jingvatar*
 - 3) *AV^K bezzv. > AF kafka*
 - 4) *AV^K bezzv. > AP lapt, laptar*
 - 5) *AV^r > AB^r Labro (za starost konzonantizacije usp. kod OB^r)*
 - 6) *AV^r > AB^r > EB^r Lebro, Lebroid*
- D) *AL^s Raslina (< *Aralsin < *Arausona), Bosiljina (< *Balsina <
Bausiona, ako nije *Bolsina, v. niže kod OL^s)*
- 1) *AL^z Galzinja (s romanskim refleksom u Galdius, Galcellus, Gal-
zane; ovo zadnje možda za Galzonja, usp. Dabrana za Dobronja)*
- E) *OV lóvrata, óvrat, óvrata, óvratnica, kovčeg, lovrika, Lovćen, Lo-
vret, Lovran, Póvlje, Sóvra, Lovrehna, Lovro, Sutlovreč, Movre-
šić*
- 1) *OV > VO jingvatar*
 - 2) *OV^r > OB^r obrata, obratava, obrvka, brećin, stobor, *Dobrovnik
> Dubrovnik, Sobra, Lobro (za starost prijelaza u Dubrovnik
usp. Epidabritana sedes iz 1022)*
 - 3) *OV^K zvućni > OB fali potvrda (osim OB^r), usp. AB^K zvućni i AO >
OBO*
 - 4) *OV^K bezzv. > OP fali potvrda, usp. naprijed AP^K bezzv.*
- F) *OL^s Bosiljina (< *Bolsina < *Bausiona), v. AL^s*
- 1) *OL^z fali potvrda, usp. AL^z*

G) *O lodola, orat, orada, bloruša, toro, Orjule, Torcola, Morovlah, Morėša, Morović*

1) *O > U kuda, kolustar, tur*

U ovom popisu od 27 refleksa koje smo zaista potvrdili i 3 refleksa koja su plauzibilna iako ih nismo potvrdili, nalazi se 7 refleksa koje možemo smatrati glavnima (označeni A B C D E F G) i od kojih svaki ima po nekoliko podvarijanata. Tako AU ima dvije podvarijante (A, AGU), AO osam podvarijanata (O, AVO, OVO, OBO, AVO², ABO, AHO, AVU), AV šest podvarijanata (V, VA, AF, AB, EB), OV dvije podvarijante (VO, OB^r), s dvije nepotvrđene, OL^s bez podvarijante, OL^z nepotvrđeno. Refleks O ima i normalnu podvarijantu U.

Na kraju nešto i o fonetizmu i historijatu svih ovih refleksa. Oni su svi potvrđeni u hrvatskosrpskom leksičkom materijalu, ali nisu svi neposredni hrvatskosrpski refleks nego su neki od njih sigurno naslijeđeni iz starodalmatskoga, odnosno iz supstrata. Premda primjeri kao *kavkalb* te *lavra* pokazuju da je konzonantizacija drugog dijela diftonga nastajala i u slavenskom posuđenom materijalu, ipak oblik *Tauris* na Tab. Peut. i citirano *Epidabritana sedes* iz 1022. pokazuju da je konzonantizacija drugog dijela ovog diftonga i vrlo stara romanska pojava. Tako se može kazati da je romanska pojava i zatrpavanje zijeve s g kao *rauseo* i *raguseo* te *Ragusa*, dok zatrpavanje s v može biti i slavenska pojava. Romanska je pojava i refleks *AL^s* kao što dokazuju romanski citirani primjeri reflektiranja ovog diftonga. Većina primjera refleksa O za AU bit će mletačko-talijansko posredovanje dok je u za o ovdje slavenska pojava. Kako je dolazilo do ostalih refleksa, može se vidjeti na osnovi popisa refleksa koji smo dali naprijed. Dodati treba jedino da ovdje nisu bili tretirani primjeri za najnovije posuđenice u hrvatskosrpskom jeziku (tipovi *auto*, *automatizacija*, *automobil*, *restauracija*, *pauza*, *klauzula*). One se uglavnom vladaju tako da diftong AU ostaje u diftonškom obliku, kao učene riječi i riječi koje se stalno nalaze pod jakim udarom centra iradijacije ovih riječi (evropeizmi). Ako se ipak katkada nađu podalje od tog utjecaja, mogu nastati i konzonantizacija (tip *avto* i *afto*, u kajkavskom) i neobične forme: tip *reštelacija* »1° restoran, 2° izbori (za Austrougarske) (riječ zabilježena u Petrinji)«, za razliku od *restauracija* »vrsta izbora (za Austrougarske, u Hrvatskoj)«.

R é s u m é

LES REFLETS DE LA DIPHTONGUE ALLOGLOTTIQUE *AU* EN CROATO-SERBE

L'auteur étudie les reflets de la diphtongue alloglottique *AU* en croato-serbe, étudiés en 1952 par le regretté Pierre Skok dans les *Mélanges M. Roques III*. Il a recueilli de nouveaux matériaux et il constate que le nombre de ces reflets va jusqu'aux 27 reflets dont 7 sont principaux et les autres sont des variantes. En exposant ces reflets, l'auteur trouve de nouvelles étymologies qui auparavant n'étaient pas documentées ou qu'elles apparaissaient trop exagérées. Parmi ces étymologies, il faut ressortir: *Arausiona* > *Raslina*, *Bausiona* > *Bosiljina*, *Epidaurum* > *Dubrovnik* (une reprise de l'étymologie de M. Muljačić), *Lausa* > *Rausa*, *Ragusa*. À la fin de son article, l'auteur donne une liste de tous les reflets attestés et ensuite il parle sur leur phonétisme et sur leur chronologie relative.